

Profesor Jan Łopuski. W stulecie urodzin

*Lesław J. Welker
Toruń*

Jan Łopuski, syn Czesława i Marii z domu Pieniążek, urodził się 3 stycznia 1917 r. w Strzegomicach koło Dębicy, w ziemiańskiej rodzinie o silnych tradycjach patriotycznych. W 1935 r. ukończył naukę w Gimnazjum im. Króla Jana III Sobieskiego w Krakowie i rozpoczął studia w Akademii Handlowej i na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego, które ukończył w roku 1939. Po wybuchu wojny, we wrześniu tego roku jako ochotnik wstąpił do WP – szwadronu kawalerii 20. pu 24. Dywizji Piechoty. Uniknął niewoli i na początku roku 1940, jako „Mariusz”, został zaprzysiężony w Związku Walki Zbrojnej – Inspektoracie Rejonowym Rzeszów. Przeszedł przeszkolenie wojskowe i został mianowany kapralem podchorążym. Brał udział w akcjach dywersyjnych, ale zbierał też pieniądze na zakup broni – w sumie, do maja 1942 r., kilkanaście tysięcy złotych, za co otrzymał pisemną pochwałę. Chrzest bojowy przeszedł 6 września 1943 r. w czasie przygotowań do podjęcia zrzutu broni (operacja „Raszka I”). 8 października został mianowany podporucznikiem czasu wojny. Był oficerem broni i przerzutów podziemnych w Obwodzie Dębica. W maju 1944 r. został przeniesiony na tę samą funkcję do Podokręgu AK Rzeszów. 23 lipca w trakcie przerzutu broni został włączony do zgrupowania ppor. Józefa Rzepki „Rekina” i jako dowódca „dzikiego” plutonu wziął udział w potyczce z Niemcami koło Bratkowic. W sierpniu objął funkcję oficera łączności. Po tzw. wyzwoleniu kontynuował działalność konspiracyjną. Wziął udział w przygotowaniach do odbicia więźniów

z zamku Lubomirskich w Rzeszowie, który został zamieniony na katownię NKWD. Akcja miała miejsce w nocy z 7 na 8 października, ale nie powiodła się. Jednak wyróżnił się w niej, za co odznaczono go Krzyżem Walecznych. 17 grudnia 1944 r., aresztowany przez NKWD, został zesłany do łagru nr 283 w Stalinogorsku, gdzie pracował przy budowie kolejnego łagru, w kopalni i sowchozie. Po zwolnieniu w 1945 r. wrócił na Rzeszowszczyznę i jako „Zygmunt Stachowicz” szybko nawiązał kontakt z podziemiem – Zrzeszeniem Wolność i Niezawisłość. We wrześniu tego roku jako kurier ppłk. Łukasza Cieplińskiego przedostał

się przez Czechy (Pilzno) i Niemcy do Włoch, gdzie podjął służbę w Polskich Siłach Zbrojnych na Zachodzie – 3. Dywizji Strzelców Karpackich II Korpusu.

W 1947 r. wrócił do kraju i podjął pracę m.in. jako adwokat. Był ciągle pod obserwacją bezpieki. Po kilku latach pracy w przedsiębiorstwach handlu zagranicznego zajął się nauką. Jako specjalista w zakresie prawa morskiego był wykładowcą na Uniwersytecie im. A. Mickiewicza w Poznaniu i tam obronił doktorat (1951) i habilitował się (1971). Potem pracował w Wyższej Szkole Morskiej i Morskim Instytucie Rybackim w Gdyni.

Od 1971 r. był pracownikiem Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu – kierownikiem naukowo-dydaktycznego punktu konsultacyjnego Zaocznego Studium Prawa w Gdańsku. W grudniu 1972 r. objął funkcję kierownika Zakładu Prawa Handlu Zagranicznego, w latach 1973–1975 był przewodniczącym Rady Instytutu Prawa Cywilnego. W latach 1974–1976 był przewodniczącym Komitetu Redakcyjnego periodyku „Acta Universitatis Nicolai Copernici”. W roku 1977 uzyskał stanowisko profesora nadzwyczajnego. W latach 1981–1982 kierował Zakładem Prawa Postępowania Cywilnego, w późniejszym okresie (1984–1986) był jego kuratorem, a od 1984 r. kierownikiem Zakładu Prawa Międzynarodowego Obrotu Cywilnego. 1 września 1981 r. został wybrany na dziekana Wydziału Prawa i Administracji, z którego to stanowiska zrezygnował rok później na znak protestu przeciwko odwołaniu zaangażowanego w działania opozycyjne (w czasie stanu wojennego) rektora prof. Stanisława Dembińskiego. Mimo to w roku 1984 został mianowany profesorem zwyczajnym. W roku 1986 przeszedł na emeryturę, ale nie zaprzestał swojej działalności prawniczej, m.in. w latach 1987–2000 zasiadał w Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Morskiego. Występował jako arbiter w Międzynarodowym Trybunale Żeglugi Morskiej i Śródlądowej, reprezentował Polskę w licznych organizacjach międzynarodowych, w tym w Organizacji Narodów Zjednoczonych do Spraw Wyżywienia i Rolnictwa (FAO).

Był członkiem Komitetu Nauk Prawnych PAN, jest też członkiem Komisji Prawa Morskiego PAN, Sekcji Polskiej Międzynarodowego Stowarzyszenia Prawa Ubezpieczeniowego oraz Polskiego Stowarzyszenia Prawa Morskiego, a także Towarzystwa Naukowego w Toruniu.

Profesor jest autorem blisko 230 publikacji naukowych, m.in. w „Kwartalniku Prawa Prywatnego”, „Państwie i Prawie”, „Droit Maritime Française”, „Revista Europea de Derecho de la Navegacion Maritima y Aeronautica”, „Anuario de Derecho Marítimo”, „Journal of Maritime Law and Commerce”, w tym około 30 książkowych – za pionierską trzypięciową pracę *Prawo morskie* uzyskał w 2001 r. nagrodę Ministra Edukacji Narodowej i Sportu. Opublikował też *Losy Armii Krajowej na Rzeszowszczyźnie (sierpień – grudzień 1944). Wspomnienia i dokumenty* (1990), *Pozostać sobą w Polsce Ludowej. Życie w cieniu podejrzeń* (2007) oraz *Opowiadania wojenne. W niemieckich i sowieckich kleszczach* (2009) – zawierające wątki i doświadczenia osobiste.

Od 4 lipca 1993 r. jest członkiem Koła Toruń Światowego Związku Żołnierzy AK (ŚZZAK). Angażuje się w upamiętnianie najnowszej historii Polski, jest opiekunem miejsc pamięci płk. Ł. Cieplińskiego. Chętnie spotyka się z młodzieżą.

Za zasługi w służbie wojskowej i pracy zawodowej został odznaczony Krzyżem Srebrnym Orderu Virtuti Militari (zaświadczenie nr DK(MON)-06328/W z 24 I 1967), Orderem Odrodzenia Polski V kl. (3 V 2006), Krzyżem Walecznych (28 X 1944), Krzyżem Armii Krajowej (25 IX 1981 – leg. 24462), Medalem Wojska (czterokrotnie 15 VIII 1948 – leg. 27189), Medalem Komisji Edukacji Narodowej, Krzyżem 70-lecia WiN (2017).

Dnia 10 listopada 2000 r. otrzymał tytuł Honorowego Obywatela Rzeszowa. W 2006 r. Senat UMK przyznał mu swoje najwyższe wyróżnienie – „Konwalię Kopernikowską” (Convallaria Copernicana) – za olbrzymi wkład w prace uczelni. W 2010 r. Instytut Pamięci Narodowej nadał Profesorowi tytuł Kustosza Pamięci. Z okazji setnych urodzin Okręg Toruń ŚZZAK przekazał Profesorowi pamiątkowy ryngraf.

Od roku 2004 mieszka w Gdyni.

Źródła: J. Łopuski, *Losy Armii Krajowej na Rzeszowszczyźnie (sierpień – grudzień 1944)*, *Wspomnienia i dokumenty*, Warszawa 1990; *Opowiadania wojenne. W niemieckich i sowieckich kleszczach*, Bydgoszcz-Katowice 2009; relacja z 13 I 2017; A. Stańko, *Gdzie Karpat progi...*, Warszawa 1984; akta osobowe w Kole Toruń ŚZZAK; akta osobowe w Archiwum UMK; internet.